

Љубица Д. Весић¹
Универзитет у Београду
Училишки факултет

АКТУЕЛНИ КВАЛИФИКАТИВ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Циљ рада је указивање на проблематичан статус актуелног квалификатива и на последице у настави српског језика које из тога проистичу. Ученици тешко разликују два семантички и структурно блиска конституента – актуелни квалификатив и апозитив. Након анализе сербокроатистичке литературе закључује се да постоје два разлога за то: недовољна посвећеност актуелном квалификативу у уџбеницима и проблематични примери и дефиниције. Проблему се приступа са методичког аспекта, па се не бави теоријским одређењем актуелног квалификатива, већ се ослања на постојећу литературу. Упоредивањем дефиниција и примера уочене су сличности и разлике у одређивању ових чланова и дати су предлози за обраду актуелног квалификатива у настави синтаксе.

Кључне речи: актуелни квалификатив, апозитив, настава синтаксе.

Синтакса, као део науке о језику, присутна је у настави још од најранијег периода образовања. „У организовању програмског садржаја из синтаксе мора постојати вертикални континуитет – градиво, задаци у настави синтаксе се постепено усложњавају и процес стицања знања се развија из разреда у разред” (Petrovački 2003: 437), те се већ у току прва четири разреда ученици упознају са реченицом и са основним реченичним моделом. Од другог разреда, када се као први реченични чланови обрађују субјекат и предикат, па све до краја основношколског образовања, реченични модел се проширује новим члановима – прилошким одредбама, атрибутом, објектом, апозицијом, апозитивом итд. Према предвиђеном програму, већ на крају основног образовања ученици треба да знају да анализирају једноставније реченице и издвајају реченичне чланове.

У средњој школи се знања из синтаксе реченице додатно проширују. Током прва два разреда средње школе синтакса остаје по страни, да би у трећем и четвртном преузела примат у градиву које се тиче граматике. На крају средњошколског образовања од ученика се очекује да познаје све типове реченичних чланова и зна да их изрази (мимо предиката) речју и синтагмом, да се „користи свим синтаксичким могућностима српског језика” (Standardi 2015: 36) и да „уме да анализира компликованије реченице грађене по различитим моделима” што подразумева моделе с допунским предикативом и прилошким допунама (41).

1 ljubica.vesic@uf.bg.ac.rs

Осим допунског предикатива и прилошких допуна, у средњој школи, ученици би требало да се у настави синтаксе упознају и са актуелним квалификативом². Међутим, у наставном програму за српски језик и књижевност овај конституент се експлицитно не помиње, што наставницима оставља простора да га на часовима српског језика и не обрађују, иако се његово познавање кроз стандарде постигнућа подразумева. Актуелни квалификатив се не помиње ни у програму такмичења из српског језика и језичке културе (RZS 2016: 51), нити у старијем програму за упис на Филолошки факултет Универзитета у Београду (Testovi 2005: 8, Testovi 2012: 8). Оваква ситуација довела је и до тога да се актуелни квалификатив не помиње ни у свим граматикама које се користе као средњошколски уџбеници, већ само у појединим. Међутим, у овогодишњем програму за упис на Филолошки факултет Универзитета у Београду, заједно са прилошким одредбама и допунама, апозицијом и апозитивом, може се наћи и актуелни квалификатив (Оријентациони план припрема за пријемни испит из српског језика – сајт Филолошког факултета), што пред наставнике поставља задатак да овај конституент обрађују у оквиру редовне наставе у школи, а пред ученике да се о њему информишу или из уџбеника или из граматика које дају детаљнији опис синтаксе српског језика (Станојчић, Поповић; Клајн; Пипер, Клајн, Стевановић и сл.).

Дефиниција као проблем

Према стандардима средњошколског образовања, од ученика се очекује да познаје и препознаје све типове реченичних чланова, што укључује и актуелни квалификатив и апозитив. Проблем настаје оног тренутка када се између ова два члана не може успоставити јасна разлика. Тада се ученици окрећу уџбеницима, међутим, често ни тамо не могу наћи прави одговор.

Разматране су три граматике које се користе као средњошколски уџбеници (Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: *Граматишка српског језика за гимназије и средње школе*³; Душка Кликовац: *Српски језик за трећи разред гимназија и средњих стручних школа*; Весна Ломпар, Александра Антић: *Граматишка – уџбеник за трећи разред гимназија и средњих стручних школа*) и друге описне граматике српског језика у којима се може наћи нешто детаљније одређење актуелног квалификатива и апозитива (граматике аутора Михаила Стевановића, Ивана Клајна, Предрага Пипера, Живојина Станојчића, Александра Белића и Томе Маретића).

2 За потребе овог рада употребљен је термин *актуелни квалификатив* зато што се тај термин јавља и у јединој средњошколској граматичи у којој се тај члан и обрађује и која се већ дуже време користи као уџбеник.

3 У анализу су ушла три издања овог уџбеника (из 1989, 2004. и 2011. године). Пошто је текст остао непромењен од првог издања које је разматрано, у раду ће се цитирати само последње издање (2011).

У два од три наведена уџбеника актуелни квалитикатив се уопште не обрађује, што се не може сматрати пропустом аутора, јер је уџбеник рађен на основу програма које је прописало Министарство просвете Републике Србије, а у ком се актуелни квалитикатив експлицитно не помиње. У трећем уџбенику јављају се и апозитив и актуелни квалитикатив, али детаљнија анализа њиховог одређења показује да су разлике између ова два члана веома мале. С друге стране, описне граматике нуде више информација о актуелном квалитикативу и апозитиву, међутим, те информације понекад могу ученицима⁴ и отежати разумевање два поменута конституента. Неке особине које су у средњошколској граматици биле специфичне само за једног члана, сада се могу наћи као заједничке за оба.

Сличности у дефинисању актуелног квалитикатива и апозитива

Прво што треба поменути јесте само значење ова два реченична члана, односно, шта они тачно исказују. За актуелни квалитикатив се каже да: исказује неку карактеристику именичког појма (Stanojčić, Popović 2011: 257); казује особину (Piper, Klajn 2013: 306); казује неку особину именице (Klajn 2005: 233); казује особину појма на који се односи (Stevanović 1986: 55); одређује субјекат, односно објекат (Stanojčić 2010: 313); детерминише номиналну/прономиналну реч (Babić 2003: 152); изриче стање именице (Maretić 1963: 491). Слично је и код апозитива. Он се дефинише као реченични члан који: квалификује именички појам (Stanojčić, Popović 2011: 284); означава особину именичког појма (Lompar, Antić 2015: 127); одређује именицу (Piper, Klajn 2013: 310); односи се на именицу (Stevanović 1986: 57); одређује већ одређени појам (Stanojčić 2010: 313); квалификује именицу (Кликовац 2015: 155). Дакле, значење актуелног квалитикатива и апозитива врло се слично дефинише у литератури. Разлика је само у избору речи које се користе у дефиницији.

Сви наведени делови дефиниција могу се свести на то да и актуелни квалитикатив и апозитив казују особину именичког појма. Тај именички појам може бити у функцији субјекта или објекта, при чему субјекат не мора бити изречен, а објекат може бити исказан и енклитичким обликом заменице и оба члана свој садржај приписују именичком појму директно, а не преко копулативних глагола.

Друга сличност тиче се синтаксичких јединица којима су исказани актуелни квалитикатив и апозитив. У свим граматицама се наводи да су најчешће исказани придевском јединицом, придевом или придевском синтагмом, при чему ће придев бити неодређеног вида. Актуелни квалитикатив може бити исказан и именичком јединицом у зависном па-

4 Иако се можда од ученика не очекује да користе наведене граматике као додатну литературу у оквиру предмета *Српски језик и књижевности*, не треба бити ни искључив. Увек постоји могућност да постоје они који желе додатно да прошире своја знања о некој теми из језика.

дежу или предлошко-падежној конструкцији са придевским значењем (Stanojčić, Popović 2011: 257), што, према неким ауторима, са апозитивом није случај (Piper, Klajn 2013: 310). Међутим, према Д. Кликовац, „функцију апозитива може вршити и именица или, чешће, именичка синтаagma у таквом облику који јој даје описно значење” (Klikovac 2015: 156), што се може потврдити и на основу појединих примера:

На аушобуској сџаници чекао их је Иван, са великим ранцем на леђима (Stanojčić, Popović 2011: 284).

Очију сјајних од узбуђења, гитариста се поклонио љубици (Klikovac 2015: 156).

Још једна заједничка карактеристика актуелног квалификатива и апозитива јесте да ближе одређују већ одређен појам (Stanojčić 2010: 313). Ову њихову карактеристику не запажају сви аутори, али они који то чине помињу је као особину која је више својствена апозитиву (Stanojčić, Popović 2011: 284, Stevanović 1986: 57). М. Стевановић напомиње да то апозитивима „даје извесну самосталност у односу на речи којима се до-дају” (Stevanović 1986: 57), и да је то особина коју актуелни квалификатив уопште не поседује и да је у томе њихова главна разлика. Међутим, када говори и о актуелном квалификативу, он каже да га „карактерише још и то што се као одредба, за разлику од атрибута, односи на већ одређени појам” (55). Дакле, може се рећи да је одређивање већ познатог појма ипак заједничка црта и једног и другог члана.

Разлике у дефинисању актуелног квалификатива и апозитива

Иако на први поглед делује да су разлике минималне, ипак постоје важна дистинктивна обележја између ова два члана. Једно такво обележје јесте да, за разлику од апозитива, актуелни квалификатив може бити исказан и именичком јединицом у номинативу или у акузативу са речцом као (*Радила је у шџамџарији као корекџор*, Stanojčić, Popović 2011: 257). Ова разлика ипак не може много помоћи у оним случајевима када је актуелни квалификатив исказан другим синтаксичким јединицама (придевом или придевском синтагмом).

Друга, важнија разлика, јесте „привременост особине појма [...], тј. везаност те особине само за време док се врши радња у предикату дотичне реченице” (Stevanović 1986: 55). Актуелним квалификативом исказује се карактеристика која је „актуелна у време реализовања ситуације означене реченицом или глаголском синтагмом” (Stanojčić–Поповић 2011: 257), док за апозитив то није случај. Привременост актуелног квалификатива је важна његова особина која би требало и да га одваја од апозитива. Међутим, иако већина аутора ову карактеристику приписује само актуелном квалификативу и поставља је као основни сегмент његове дефиниције, М. Стевановић наводи да и апозитиви некад могу имати одлику привремености, али то није њихова стална особина (Stevanović 1986: 57). Ову тврдњу потврђују и примери попут:

Сиђурни у победу, они су с песмом на уснама умирали (Stevanović 1986: 56).

Милан, *уморан од пешачења*, сео је да се одмори (Stanojčić, Popović 2011: 284).
Мој колега, *изненађен*, није сштижао да реажује (Piper, Klajn 2013: 310).

У сва три примера може се видети да особина која је исказана апозитивом не представља сталну особину именичког појма (као у примеру *Сшаре каменине*, *уђојене и шешке*, *пошешкоше брзом сшрујом у низину*), већ ону која је привремена. Колико је привременост особине појма несигуран критеријум и код актуелног квалитикатива говори и М. Бабић. Она сматра да „забуну у идентификацији предикатског апозитива уноси и често изражено уско схватање привремености актуализоване квалитикативе која се том јединицом изражава, односно, инсистирање на временској ограничености њеног трајања на вријеме трајања радње предиката. Праву привременост изражавају јединице одређеног лексичког типа које изражавају не сталну него временски ограничену квалитикативу, његово стање супстантива. Уз предикатски апозитив не може се говорити генерално о временској ограничености обиљежја датог апозитивом на време вршења радње предиката, него о актуализацији управо тог обиљежја у вријеме реализације ситуације означене укљученим глаголом” (Babić 2003: 162–163).

Још један критеријум који би могао бити значајан у разликовању актуелног квалитикатива и апозитива јесте и њихов положај у реченици. Према речима аутора *Грамашике српског језика*, „актуелни квалитикатив није члан именичке синтагме, већ је посебни конституент реченице. На то указује његов променљиви распоред и могућност распоређивања одвојено од субјекта или објекта” (Stanojčić, Popović 2011: 257). Иако се то у уџбеницима углавном не наводи, у примерима се може видети да ће се апозитив и да углавном наћи уз именички појам на који се односи.

Примери апозитива (Stanojčić, Popović 2011: 284):

Милан, *уморан од пешачења*, сео је да се одмори.
Весела, девојка одлази (Piper, Klajn 2013: 310).

Примери актуелног квалитикатива (Stanojčić, Popović 2011: 257):

Марко се врашио са шренинга *уморан*.
Иван је браша зашекао *болесног*.

Место апозитива предодређено је положајем именичке јединице на коју се односи. Он се „употребљава обично после именице”, али „може бити употребљен и испред именице или именички употребљене речи коју одређује” (Piper, Klajn 2013: 310). Променљив положај актуелног квалитикатива у реченици јесте његово важно својство уз помоћ којег се може успоставити јасна разлика према апозитиву што истиче и М. Бабић када каже да се актуелни квалитикатив „може распоређивати у реченичном низу одвојено од формално управне супстантивне ријечи, за разлику од апозитива који је само дио окрњене апозиције, из које је редукована ‘именица која стоји уз другу именицу’, и као такав наслоњен на надређени супстантив” (Babić 2003: 162).

Важну улогу у одређивању апозитива, односно актуелног квалификатива, има и интерпункција. За разлику од актуелног квалификатива, апозитив ће од остатка реченице бити одвојен јер се третира као одредба која накнадно одређује већ одређени појам, те се у писању обавезно издваја запетом (Pravopis 2011: 103). Постојање, односно непостојање запете један је од најважнијих и најочигледнијих критеријума у разликовању ова два конституента. Ученици га лако усвајају, па се и задаци решавају на једноставан начин – ако има запете, онда је апозитив, ако је нема, онда је актуелни квалификатив. Проблем настаје када ученици треба практично да покажу да добро познају оба реченична члана, тако што ће сами одлучивати о интерпункцији. Тачније, поставља се питање да ли ће ученици успешно препознати актуелни квалификатив/апозитив када се од њих тражи да обележе интерпункцију у реченици/тексту или да сами напишу текст.

Последњу и можда најважнију разлику представља особина актуелног квалификатива о којој многи аутори граматика или нису говорили или су је само узгредно помињали (Stanojčić, Popović 2011, Stanojčić 2010). Та особине јесте двострука везаност ове одредбе и за субјекат и за предикат. Актуелни квалификатив се одликује „односом двоструке зависности, одражавајући, на основу форме којом се изражава, адјективну, прецизније апозитивну функцију према супстантивној јединици у позицији субјекта или објекта реченице, којом се именује семантички одређен појам, и неку од адвербијалних у односу на глагол у предикату, најчешће са значењем узрока, начина и пропратне околности” (Babić 2003: 153). Апозитив не утиче на радњу предиката, већ само износи податак о идентификованом именичком појму (160). Међутим, он некад може имати и узрочно значење, што се види као веза између апозитива и радње предиката, те „са те стране посматрани апозитиви имају доста сличности с прилошко-атрибутским одредбама” (Stevanović 1986: 57). Али и у овом случају, апозитив „синтаксички остварује примарно везу са именицом на шта указује и његова замјенљивост релативном реченицом” (Babić 2003: 161). Дакле, док се значење апозитива односи само на именичку јединицу коју одређује, значење актуелног квалификатива односи се и на именичку јединицу у функцији субјекта/објекта али и на глагол у функцији предиката. Та повезаност са предикатом се може схватити као важнија него она са именичком јединицом, поготову ако се има у виду да актуелни квалификатив може бити исказан и без именичке јединице (*Враћу се уилашен*), али никако не може бити исказан без предиката (Kovačević 2013: 245)⁵.

Може се закључити да је тешко успоставити јасну разлику између актуелног квалификатива и апозитива. Један од разлога је и нејасно дефинисање актуелног квалификатива. У свим разматраним граматикама,

5 Напомена: Актуелни квалификатив се не мора уводити у реченицу преко предиката, већ и преко глагола у инфинитиву, глаголском прилогу садашњем и глаголском прилогу прошлом (*Опасно је возити пијан, ...возећи пијан, изазвао је саобраћајну несрећу..., ...преуливавши неоквашен...*) (Kovačević 2013).

дефиниције овог члана могу се разбити на две информације: (1) он исказује карактеристику именичког појма и (2) та карактеристика је привремена, односно, ограничена на време вршења радње предиката. Много важније његове особине, које се углавном не помињу у анализираним граматикама, јесу следеће: он представља скраћену кондензовану реченицу и он успоставља двоструку зависност, према супстантивној ријечи у субјекту или објекту реченице и према глаголу у предикату (Kovačević 2013: 243, према Paul 1880: 116). У одређењу актуелног квалитикатива треба кренути од његових основних особина, које су својствене само њему. Актуелни квалитикатив исказује особину супстантива у служби субјекта или објекта, али се у реченицу уводи преко глагола, због чега није позиционо везан за сам супстантив. Тачније, означава стање у ком се налази лице у субјекту/објекту у време вршења радње предиката. Настао је кондензовањем реченице у којој је имао функцију предикатива (*Марко се вратио са шренинга. Марко је био уморан* → *Марко се вратио са шренинга уморан*).

Ситуацију додатно компликују и различити термини за актуелни квалитикатив који се јављају у литератури: актуелни квалитикатив (Stanojčić, Popović 2011: 257), предикативни атрибут (Piper, Klajn 2013: 306; Subotić, Petrović 2000: 1141), привремени атрибут (Klajn 2005: 233), атрибутско-прилошка одредба (Stevanović 1958: 26–27, Stevanović 1986: 55; Stanojčić 2010: 313), предикатски апозитив (Babić 2003: 151, Kovačević 2013: 243) и предикатни атрибут (Maretić 1963: 491). Требало би се одлучити за употребу једног термина, јер уједначавањем терминологије учинио би се први корак ка лакшем разумевању самог појма. Одредити који је термин најподеснији, није једноставан посао, јер треба пронаћи онај који ће у себи садржати и основне особине овог реченичног члана. Можда би коначни избор требало да буде између термина предикатски апозитив и предикативни атрибут. Првим делом (*предикатски/предикативни*) упућује се на то да се овај члан уводи преко глагола/предиката, а другим (апозитив/атрибут) да он одређује именички појам.

Примери као проблем

Усвајањем теоријских знања ученици се припремају на оно што је за њих најважније, а то је да препознају актуелни квалитикатив у реченици. На различитим врстама испитивања (тестови у школи, такмичења, квалификациони испити) ученици се сусрећу са задацима у којима треба да одреде конституентску функцију подвученог реченичног члана. Проблем настаје када се међу примерима нађу они у којима би се, према карактеристикама датим у уџбенику, реченични члан могао одредити као актуелни квалитикатив, али се ипак одређује као апозитив. Као што је већ наведено, овај проблем ученици врло једноставно решавају ослањајући се на интерпункцију. Издвојеност конституента запетама јасан је сигнал да ће конституент имати функцију апозитива.

1. *Дошао је Никола, веома срећан* (Lompar, Antić 2015: 127).
2. *Дечак се, непримећен, увукао у стару разгранату лозу (...)* (Klikovac 2015: 158).
3. *Тужан због расстанка, Драган је ушонуо у неки свој скривени свет (...)* (Stakić 2005: 59).
4. *Те исте вечери, узбуђен, отац Симеон поново је ужегао кандило пред иконом своје ушјешитељице* (Testovi 2012: 140).
5. *Маратонац после бирке никако није могао да поврати дах. Дуго су га, и пак исцрпљеног, грејали и масирали* (Klikovac 2015: 157).

Подвучени чланови у наведеним реченицама могли би се без размишљања одредити као апозитиви, само због њихове одвојености запетама. Поставља се питање да ли би то био случај ако би се запета уклонила.

Ако се има у виду да је једна од основних карактеристика актуелног квалификатива двострука веза коју, првенствено има са глаголом, али и са супстантивом, може се видети да у свим примерима та веза постоји. Именичка јединица на коју се подвучени члан односи не мора бити исказана, што показује да је веза са предикатом примарнија, а самим тим и да подвучени чланови нису искључиво именички додаци, што је код апозитива уобичајено (Апозитиви су накнадно додате одредбе именских речи. Stanojčić 2010: 313; Апозитив синтаксички остварује примарно везу са именицом. Babić 2003: 161; Апозитив се реализује само у оквиру номиналне структуре. Subotić, Petrović 2000: 1149).

Подвучени чланови би се могли одредити и као актуелни квалификативи и према њиховом положају у реченици. Актуелни квалификатив може стајати независно од именичког појма на који се односи, док ће се апозитив наћи искључиво у постпозицији или у препозицији. Ако би се положај подвученог конституента променио, односно, ако би се он удаљио од именичког појма на који се односи, смисао реченице би остао исти.

1. *Дошао је Никола, веома срећан.* → Никола је дошао веома срећан.
2. *Дечак се, непримећен, увукао у стару разгранату лозу* → Дечак се увукао у стару разгранату лозу непримећен.
3. *Тужан због расстанка, Драган је ушонуо у неки свој скривени свет* → Драган је тужан због расстанка ушонуо у неки свој скривени свет.
4. *Те исте вечери, узбуђен, отац Симеон поново је ужегао кандило пред иконом своје ушјешитељице.* → Те исте вечери отац Симеон поново је узбуђен ужегао кандило пред иконом своје ушјешитељице.
5. *Дуго су га, и пак исцрпљеног, грејали и масирали.* → Тако исцрпљеног су га дуго грејали и масирали. / Дуго су га грејали и масирали тако исцрпљеног.

И коначно, ако би се у обзир узело и то да особина коју изражава актуелни квалитикатив може бити ограничена временом вршења радње предиката (Ковачевић 2013: 254), сваки од подвучених чланова би се могао одредити као актуелни квалитикатив. Сваки подвучени члан исказује карактеристику која је важна у време вршења радње предиката и могао би бити одговор на питање *Какав је субјекат/објекат док се врши радња*.

Велики број ученика и након завршеног средњошколског образовања не зна да препозна актуелни квалитикатив или чак не зна ништа о њему, што је проблематично ако се има у виду да се познавање актуелног квалитикатива подразумева стандардима постигнућа, али и програмима за упис на факултете на којима се полаже тест из српског језика. Нажалост, пракса показује да се решавање овог проблема креће у супротном смеру. Актуелни квалитикатив се полако избацује не само из наставе, већ и из уџбеника и програма. Такође, задаци у којима се тражи препознавање актуелног квалитикатива веома се ретко јављају у различитим збиркама тестова за увежбавање граматике српског језика, или се не јављају уопште. Заправо, познавање овог конституента предвиђа се само у стандардима постигнућа средњошколског образовања, с тим што се ни у њима не наводи експлицитно, већ само кроз опште циљеве.

Да би се овај проблем успешно решио, неопходно је на часовима српског језика посветити посебну пажњу актуелном квалитикативу, али је исто тако неопходно направити уџбеник у којем ће и овај члан имати своје место. Овај задатак није нимало лак, поготово ако се има у виду нерешени статус актуелног квалитикатива и његова блискост са апозитивом. На часовима треба истицати у први план оне карактеристике актуелног квалитикатива које су својствене само њему и које га разликују од апозитива, с тим што не треба занемарити ни њихове заједничке особине. На крају, теоријско одређење треба поткрепити изабраним примерима у којима ће се јасно препознати особине актуелног квалитикатива, а затим им и супротставити примере са апозитивом. Добрим теоријским одређењем и одабиром добрих примера, ученици ће много боље разумети градиво и успеће да превазиђу проблеме на које наилазе, а запета ће престати да буде једини критеријум на који се ослањају при одређивању актуелног квалитикатива. За ученике који су даровитији и показују више интересовања за наставу граматике, проблематичнији примери се могу оставити за часове додатне наставе, а они који се и након средње школе буду посветили изучавању српског језика, проблемом актуелног квалитикатива бавиће се и у оквиру наставе на факултету.

Извори

- RZS 2016: Републички зимски семинар 2016, настава српског језика и књижевности у основној и средњим школама, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
 Преузето са: <http://drustvosj.fil.bg.ac.rs/> – 9. 5. 2016.

- NPSŠ: Наставни програм за српски језик и књижевност (за средње школе).
Преузет са: <http://www.zuov.gov.rs/poslovi/nastavni-planovi/nastavni-planovi-os-iss/> – 9. 5. 2016.
- Stakić 2005: Милан стакић, *Тести из српског језика*, Београд: Чигоја штампа.
- Standardi 2015: Општи стандарди постигнућа за крај општег средњег образовања и васпитања и средњег стручног образовања и васпитања у делу општеобразовних предмета за предмет Српски језик и књижевност, Приручник за наставнике, Београд: Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања. Преузето са: http://www.ceo.edu.rs/images/stories/obrazovni_standardi/Opsti_standardi_postignuca/SRPSKI%20JEZIK%20I%20KNIJEVNOST.pdf (9. 5. 2016)
- Testovi 2005: *Тестинови са пријемних испитија из српског језика 1995–2005*, приредили Вељко Брборић и Душка Кликовац, Београд: Филолошки факултет у Београду, Катедра за српски језик.
- Testovi 2012: *Тестинови са пријемних испитија из српског језика 2000–2011*, приредили Вељко Брборић и Душка Кликовац, Београд: Филолошки факултет у Београду, Катедра за српски језик.
- Testovi sa takmičenja 2012: *Тестинови из српског језика*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Testovi sa takmičenja 2015: *Тестинови из српског језика*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Литература:

- Babić 2003: Миланка Бабић, „О предикатском апозитиву”, Живот и дјело академика Јована Вуковића, Зборник радова са научног скупа, Плужине, 8–9. новембра 2003. године, 151–163.
- Klaјn 2005: Иван Клајн, *Грамаџика српског језика*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Klikovac 2015: Душка Кликовац, *Српски језик за шрећи разред гимназија и средњих стручних школа*, Београд: Eduka.
- Kovačević 2013: Милош Ковачевић, „Предикатски апозитив без непосредне везе с предикатом”, *Зборник Маџице српске за славистику*, бр. 83, Нови Сад: Матица српска, 243–256.
- Lompar, Antić 2015: Весна Ломпар, Александра Антић, *Грамаџика (уџбеник за шрећи разред гимназија и средњих стручних школа)*, Београд: Klett.
- Maretić 1963: Томо Маретић, *Грамаџика хрватскога или српског књижевног језика*, Загреб: Матица хрватска.
- Petrovački 2003: Љиљана Петровачки, „Циљеви, задаци и исходи у настави синтаксе”, *Српски језик* VIII/1-2, Београд, 427–438.
- Piper, Klaјn 2013: Предраг Пипер, Иван Клајн, *Нормативна грамаџика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Pravopis 2011: *Правопис српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Stanojčić 2010: Живојин Станојчић, *Грамаџика српског књижевног језика*, Београд: Креативни центар.

- Stanojčić, Popović 2011: Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Грамаџика српског језика за гимназије и средње школе*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Stevanović 1958: Михаило Стевановић, „Карактер одредаба самосталних речи и разлике међу њима”, *Јужнословенски филолог* XXIII, Београд, 23–34.
- Stevanović 1989: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II – синтакса*, Београд: Научна књига.
- Subotić, Petrović 2000: Ljiljana Subotić, Vladislava Petrović, „Apozitivni i/ili predikativni atribut”, *Јужнословенски филолог* LVI/3-4, Београд, 1141–1160.

Ljubica D. Vesić

DESCRIPTIVE SECONDARY PREDICATE IN THE SERBIAN LANGUAGE TEACHING

Summary

The purpose of this paper is to point out the problematic status of the descriptive secondary predicate and the consequences in the Serbian language teaching that result from it. Students have difficulty in distinguishing between two semantically and structurally close constituents – the descriptive secondary predicate and the predicate adjective. After a thorough analysis of Serbo-Croatistic literature, a conclusion can be drawn that there are two reasons behind this: insufficient and inadequate coverage of the descriptive secondary predicate in textbooks and problematic examples and definitions. Since the problem is approached from a methodical point of view, it does not deal with the theoretical definition of the descriptive secondary predicate, but relies on existing literature. Certain similarities and differences in determining these constituents have been identified through comparison of definitions and examples, and proposals have been put forward how to teach the descriptive secondary predicate in the syntax course.

Keywords: descriptive secondary predicate, predicate adjective, teaching syntax

*Примљен 20. јануара 2017. године
Прихваћен 1. априла 2017. године*